

Vammaispalvelulaki muuttui – miten se vaikuttaa elämään ja palveluihin -koulutus

Tervetuloa mukaan!
Aloitamme klo 10

Ohjeita verkko-osallistumiseen

- **Oletko Tukiliiton jäsenyhdistyksen jäsen?**
Kirjoita viestikenttään oma yhdistyksesi.
- **Voit kirjoittaa viestikenttään kysymyksiä ja kommentteja**
koko tilaisuuden ajan.
Osallistujien kamerat ja mikrofonit on suljettu koulutuksen ajaksi.
- Vastaamme viestikenttään tulleisiin kysymyksiin
mahdollisuuksien mukaan koulutuksen aikana tai jälkikäteen.
Koulutusmateriaali ja vastaukset tulevat:
<https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/tuemme-yhdistyksia/koulutukset-ja-tilaisuudet/koulutusmateriaalit/>
- Uusi laki palveluineen on esitelty myös kotisivuillamme:
<https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/>
- Yksilöasioissa kysymykset lakineuvontaamme sähköpostitse tai puhelinaikoina: <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/lakineuvonta>

Koulutuksen ohjelma

Klo 10.00: Tervetuloa, ohjelma ja johdanto koulutukseen

Klo 10.10: Lain tarkoitus, peruslähtökohdat, soveltamisala:
mikä on muuttunut?

Klo 10.50: tauko 10 minuuttia

Klo 11: Vammaispalvelulain uudet palvelut ja ne palvelut, joissa on merkittävimpiä muutoksia kehitysvammaisen ihmisen näkökulmasta

Klo 11.50 Palaute ja loppusanat

Klo 12 Koulutus päättyy

Johdannoksi

- Tässä koulutuksessa keskitymme erityisesti siihen, mikä **muuttuu vammaispalveluissa ja niiden myöntämisperusteissa**.
- Kouluttajina ovat Tukiliiton järjestöasiantuntijat. Koulutus ei keskity juridiikkaan.
- Laki on uusi ja tietoa ja kokemusta sen soveltamisesta on vielä vähän.
- Syksyllä jäsenyhdistysten alueellisissa keskusteluissa on mahdollista tarkastella lain soveltamisen tilannetta ja mahdollisia huolia hyvinvointialueittain.

Nykytila ja tausta

- 1.1.2025 kehitysvammalaki ja vammaispalvelulaki on yhdistetty yhdeksi laiksi
 - YK vammaissopimuksen Suomelle asetetut velvoitteet **aiempaa paremmin huomioitu**
- Samalla muutoksia sosiaalihuoltolakiin ja kehitysvammalakiin sekä päivityksiä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakiin
 - Kvl jää väliaikaisesti voimaan tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon sekä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen ja rajoitustoimenpiteiden käyttöön liittyvät säännökset.
 - KVL mukaan ei saa enää palveluita
- Erilaisia vaiheita lain säätämisessä:
 - 1.3.2024 hyväksyttiin muutettuna → voimaantuloa siirrettiin
 - 30.12.2024 soveltamisala lakiesitys hyväksyttiin → **1.1.2025**

Peruslähtökohtia

- Diagnoosineutraalisuus
- Ei ikärajoja
- Asiakasprosessi asiakaslähtöisempi – lapsiin erityistä huomiota
- Erityispalvelut pääosin subjektiivisia oikeuksia
- Elämänmittaisia, välttämättömiä palveluita
 - ensisijaisesti tulisi käyttää kestäviä ratkaisuja, toistaiseksi voimassa olevat päätökset (StV mietintö)

Lain tarkoitus

1§ Lain tarkoitus

- 1) toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;
- 2) tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
- 3) turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Lain tarkoituksen tulee ohjata sen soveltamista.

→ Palvelupykälää ei voi tulkita ilman lain tarkoituspykälää ja lain soveltamisalaa.

Kenelle vammaispalveluita myönnetään? 1/2

- Tätä lakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille **vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvät toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.** (soveltamispykälä 2.1§)
- Tämän lain perusteella järjestetään palveluita **vain, jos** muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä.
 - Ensisijainen lainsäädäntö (esim. SHL, THL, ns. ikäihmisten laki, VKL, POL)
 - Ensisijaisten lainsäädännön mukaan järjestettävistä sote-palveluista voidaan periä maksu (asiakasmaksulain mukaisesti)

Kenelle vammaispalveluita myönnetään? 2/2

- **Toimintarajoitteet** huomioitu laajasti
- Toimintarajoitteen **pitkäaikaisuus**
- Avun ja tuen **välttämättömyyden arviointi**
- Avun ja tuen tarve tavanomaisessa elämässä (soveltamispykälä)
 - Suhteessa lain tarkoituspykälään
 - Suhteessa yleisesti yhteiskunnassa määriteltyihin arvoihin ja toimintatapoihin

Yleisten palveluiden ensisijaisuus

- **Jos riittäviä ja sopivia** palveluita ei voida järjestää ensisijaisen lainsäädännön kautta → toissijainen lainsäädäntö
- Sosiaalihuoltolain muutoksen myötä: jatkossa palvelun maksullisuus ei vaikuta asiakkaan edun arviointiin.
 - palveluiden tosiasiallinen toteuttaminen tai saatavuus ei saisi ohjata lain valintaa vaan **oikeus palveluihin** → ensisijaiset palvelut
 - Hyvinvointialueiden **tulee viime kädessä varmistaa, että asiakkaat saavat riittävät palvelut**
- **Vammaispalveluiden tarkoitus ja YK-sopimuksen velvoitteet tulee huomioida lain valinnassa**

Mikä muuttuu?

- **Lain tarkoitusta, soveltamisalaa ja yksittäisen palvelun myöntämisedellytyksiä on katsottava kokonaisuutena** - ei vain palvelupykälää yksin
 - Vrt. ennen: jokaisessa palvelupykälässä oli ”omat kriteerit”
- YK:n vammaissopimus huomioitu jo lainsäädäntövaiheessa
 - **Kansainvälinen ihmisoikeussopimus – voimassa Suomessa laintasoisesti**
 - Perusoikeusmyönteisyys → valitaan se palvelu, joka parhaiten toteuttaa perusoikeuksia

Asiakasmaksut 1/2

- Uuden vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat edelleen **maksuttomia** lukuun ottamatta
 - palveluihin liittyvää kohtuullista täyttä ja osittaista ylläpitoa (pl. VPL:n perusteella järjestettävä ap-/ip-toiminta, joka on maksutonta),
 - kuljetuspalveluiden omavastuita sekä
 - vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävää maksua.
- Päivätoimintaan ja kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaan pääsemiseksi tarpeelliset kuljetukset säädettiin maksuttomiksi.
 - jos henkilöllä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa, eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (liikkumisen tuen kriteerit)
 - Jos ei täytä liikkumisen tuen kriteerejä → matkat omakustanteisesti

Asiakasmaksut 2/2

- **Tärkeää silti huomioida velvollisuus tarvittaessa alentaa tai poistaa** toimeentuloa vaarantavia asiakasmaksuja (sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 11 §)
- Uuden vammaispalvelulain soveltamisalasäännöksessä asiakasmaksujen alentamista koskeva **ns. suojasäännös, jonka mukaan ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestetyistä palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä, perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää tai vaikeuttaa** oleellisesti vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen (= palveluiden tosiasiallisen käyttämisen) tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Asiakaslähtöisyys ja palvelutarpeen arviointi

- **Asiakassuunnitelman ja asiakkaan osallisuuden merkitystä on vahvennettu** asiakkaan palveluita järjestettäessä ja päätöksiä annettaessa
- Asiakassuunnitelmalla on **aiempaa korostuneempi merkitys asiakkaan oikeuksien toteutumisessa**; osallisuus ja osallistuminen omien palveluiden suunnittelussa.
 - peruslähtökohta koko asiakasprosessille, että asiat tehdään yhteistyössä vammaisen henkilön kanssa.
- **Kuulluksi tuleminen tuotu vahvemmin** lain tasolle
- Itsemääräämisoikeuden kunnioitus
- Jokaisen palvelun tarkennukset hyvä kirjata asiakassuunnitelmaan
 - Palvelun myöntämisen perusteet pohjautuvat palvelutarpeen arviointiin
- Osallistamisvelvollisuus lähtee YK:n vammaissopimuksesta

Asiakassuunnitelma

- Asiakassuunnitelmasta määritellään tarkemmin sosiaalihuoltolaissa (39 §)
- Velvollisuus asiakassuunnitelman laadintaan vastaa aikaisempaa palvelusuunnitelmaa (vanha VPL) – osallistamisvelvoite tuotu lain tasolle
 - Henkilön **itsensä oma arvio** tuen tarpeesta ja tarvittavista palveluista - yhteisymmärrys
 - **Henkilön elämäntilanne ja toimintaympäristön vaikutukset toimintakykyyn ja palveluiden tarpeeseen**
 - **Henkilön omat ehdotukset palveluiden tuottamis- ja toteuttamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata tarpeisiin**

Asiakassuunnitelman merkitys

- Miten / millä palveluilla henkilön avun ja tuen tarpeisiin voidaan parhaiten vastata
- Kirjataan yhteisesti sovitut asiat – **suunnitelma!**
- Poikkeukset/erimielisyydet on kirjattava ja perusteltava
- Itsemääräämisoikeuden toteutuminen; jos erityisiä toimenpiteitä, kirjattava
- Koska palvelupykälät lähtevät henkilön tarpeesta → **asiakassuunnitelman merkitys korostuu, mitä siellä on sovittu ja kirjattu eri palveluiden tarpeesta**
- **Allekirjoituksilla** vahvistetaan
- Palveluita haettava erikseen (kuten ennenkin). Päätöksessä on perusteltava, jos asiakassuunnitelmaan kirjattusta palvelukokonaisuudesta poiketaan.

Siirtymäaika

v. 2027 loppuun

- 31.12.2024 mennessä vireillä olleet muutoksenhaut tai keskeneräiset haut - päätökset vanhan lain mukaan
- 1.1.2025 alkaen uuden mukaan
- Voimassaolo päätökseen merkityn voimassaoloajan, kuitenkin enintään kolme vuotta lain voimaantulosta
- **Subjektivisista oikeuksista tehtävä lähtökohtaisesti toistaiseksi voimassanolevia päätöksiä** – perusteltava jos määräaikainen
- Ehot jäävät päivitysten myötä vähitellen pois v. 2027 loppuun mennessä
→ Jatkossa vain asiakassuunnitelma
- Päätökset saatettava tämän lain mukaiseksi **asiakkaan aloitteesta aina tai hyvinvointialueen aloitteesta asiakkaan tarpeen muuttuessa** – ei järjestelmälähtöisesti hyvinvointialueen aloitteesta

Vammaispalvelulaki muuttui – miten se vaikuttaa elämään ja palveluihin -koulutus

Tauko
Jatkamme klo 11

Palvelut

- **Valmennus**
- Henkilökohtainen apu
- **Eriytyinen osallisuuden tuki**
- **Tuettu päätöksenteko**
- Asumisen tuki
- **Lapsen asumisen tuki**
- Lyhytaikainen huolenpito
- Liikkumisen tuki

- Esteettömän asumisen tuki – asumisen muutostyöt
- Päivätoiminta
- Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta
- Muut palvelut ja tukitoimet
- Taloudellinen tuki
- Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle
- Vaativa moniammatillinen tuki

Valmennus

Taustaa

- Kokonaisuutena uusi palvelu, mutta vastaavia palveluita ollut ennenkin olemassa
 - Esimerkiksi kehitysvammalain perusteella on järjestetty ohjausta, kuntoutusta, toiminnallista valmennusta ja työhönvalmennusta.
 - Työhönvalmennusta ei otettu mukaan uuteen valmennuksen palveluun, mutta sitä voidaan edelleen myöntää harkinnanvaraisesti (vpl tai shl)
 - Vammaispalvelulain perusteella on järjestetty kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta

Valmennus

Tuen tarkoitus ja sisältö

1. itsenäisessä elämässä tarvittavien taitojen oppimiseen tai vahvistamiseen

- Tiedolliset ja toiminnalliset taidot, sosiaalinen vuorovaikutus
- Viittomakielen tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen käyttö
- esimerkiksi vuorovaikutus, laitteiden ja digisovellusten käyttö, ajan hahmottaminen, asiointi, rahankäyttö...

2. elämän muutostilanteisiin ja niihin valmistautumiseen

- Toimintakyvyn, toimintaympäristön tai perhetilanteen muutos tai muu vastaava elämän muutostilanne

...ja kun vastaavaa valmennusta ei ole mahdollista saada lääkinnällisenä kuntoutuksena (terapiat, apuvälinepalvelut).

Valmennus

- **Tavoitteellinen ja määräaikainen** palvelu
 - Pysyvään tuen tarpeeseen vastataan muilla palveluilla (esim. asumisen tuki, henkilökohtainen apu, erityinen osallisuuden tuki)
- **Lapsella** on oikeus saada valmennusta silloin, kun kyseessä ei ole lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvä taitojen opettelu tai kun näiden taitojen oppiminen on viivästynyt lapsen vamman vuoksi.
- **Perheellä ja muilla läheisillä henkilöillä** on oikeus saada osana vammaisen henkilön palvelua
 - viittomakielen opetusta ja puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytön ohjausta sekä
 - valmennusta muutostilanteiden tukemiseksi
jos se on tarpeen vammaisen henkilön valmennukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi (subjektiivinen oikeus)
- Muuta valmennusta myönnetään perheelle ja läheisille harkinnanvaraisesti.

Henkilökohtainen apu

Tausta

- Tukee YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tavalla osallistumista ja osallisuutta yhteiskuntaan sekä elämistä ja osallisuutta yhteisössä.
- Myöntämisedellytyksenä kyky muodostaa ja ilmaista tahto avun sisällöstä itsenäisesti tai tuettuna.
- Työnantajamallin muutokset.

Oikeus henkilökohtaiseen apuun

Tarkoitus

- Apua tulee saada, kun se on vammaan vuoksi välttämätöntä.
- Apua voi saada päivittäisiin toimiin, opiskeluun, työhön ja vapaa-ajalle.
- Edellytyksenä kyky **itsenäisesti tai tuettuna** muodostaa ja ilmaista tahtonsa avun **sisällön osalta**.
- Kommunikointi voi tapahtua avustettuna erilaisia kommunikaation keinoja ja apuvälineitä käyttäen.
 - kuvat, viittomat, ilmeet, eleet
- **Ei tarvitse** kyetä määrittelemään esimerkiksi sitä, missä ja milloin toiminta tapahtuu.
- Jos edellytys ei täyty, on osallisuuden tukeminen turvattava muilla palveluilla.
 - **Erytynen osallisuuden tuki**
- Myöntämisedellytysten täytyessä henkilökohtaiseen apuun voi sisältyä ohjausta, valvontaa tai itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä.

Henkilökohtaisen avun toteuttaminen 1/2

Toteuttaminen

- Työnantajamalli, palveluseteli ja oma tuotanto tai ostopalvelu.
- Toteuttamistavasta päätettäessä otettava huomioon vammaisen henkilön oma mielipide, elämäntilanne ja asiakassuunnitelmaan kirjattu avun tarve.
- Palvelun toteuttamistavan valintaan vaikuttaa merkittävästi vammaisen henkilön kyky ohjata avustamista.
- Henkilökohtaisen avun sijaisjärjestelyjen tuottamis- ja toteuttamistavat avustajan poissaolotilanteiden varalta on kirjattava asiakassuunnitelmaan ja palvelua koskevaan päätökseen.

Henkilökohtaisen avun toteuttaminen 2/2

- Työnantajamalli
- Edellyttää **suostumusta** työntajana toimimiseen sekä **kykyä** vastata työntajan velvollisuuksista.
 - Henkilöllä on valmiuksia hallita ja hoitaa työntajan erilaiset velvollisuudet.
 - Ymmärtää työntajan velvollisuudet.
 - Henkilöllä on valmiuksia oman elämän hallintaan ja päätöksentekoon.
- Hyvinvointialueen on annettava vammaiselle henkilölle riittävä selvitys työntajan vastuista ja velvollisuuksista.
- Asiakassuunnitelmaan kirjataan suostumus työntajana toimimisesta.
- Alaikäisen lapsen huoltaja tai täysi-ikäisen vammaisen henkilön edunvalvoja **voi toimia** asiakkaan puolesta avustajan työntajana vastaavin edellytyksin kuin vammaisen henkilö itse.

Erityinen osallisuuden tuki

Taustaa

- Uusi palvelu vammaispalveluissa.
- Käytäntö tulee näyttämään millaiseksi palveluksi erityinen osallisuuden tuki tarkalleen muodostuu.
- Palveluun on myöntämisedellytysten täytyessä subjektiivinen oikeus.
- Tukee YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tavalla osallistumista ja osallisuutta yhteiskuntaan sekä elämistä ja osallisuutta yhteisössä.
- Turvaa mahdollisuuden osallisuuteen myös niille vammaisille henkilöille, joilla osallisuuden toteutuminen edellyttää erityisen paljon tukea.

Oikeus saada erityistä osallisuuden tukea

Tarkoitus

- Turvata vammaisen henkilön oikeus osallistua ja päästä osalliseksi **sosiaalisen vuorovaikutuksen tilanteissa ja vapaa-ajan toiminnassa** myös silloin, kun hän ei kykene itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan ja ilmaisemaan tahtoaan avun sisällöstä.
- Turvataan oikeus osallisuuteen kun henkilö ei ole oikeutettu henkilökohtaiseen apuun **tai** henkilökohtainen apu ei ole sopiva palvelu.
- **Ei** voi saada samaan aikaan henkilökohtaisen avun kanssa.
- Palvelun saanti **ei edellytä minkäänlaista** kykyä muodostaa tai ilmaista omaa tahtoa.
- Tukea antavan henkilön on huolehdittava siitä, että vammaisen henkilön omaa tahtoa ja toivomuksia **selvitetään niin tarkkaan kuin se on mahdollista.**
- Oikeus tukeen asumismuodosta riippumatta.

Erityisen osallisuuden tuen toteuttaminen 1/2

Toteuttaminen

- Tukea antaa **ensisijaisesti** sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö tai muun soveltuvan tutkinnon suorittanut henkilö.
- **Toissijaisesti** tukea antaa muuten osaamisensa puolesta tehtävään soveltuva henkilö.
- Toteutetaan kodin ulkopuolisena toimintana
 - Apua kommunikointi- tai yhteydenpitovälineiden käyttämisessä, mieluisan vapaa-ajan toiminnan etsiminen ja kokeileminen, käytännön järjestelyt
- Toteutetaan osittain tai kokonaan vammaisen henkilön kotona tapahtuvana toimintana, jos se on vammaisen henkilön toivomusten tai edun mukainen vaihtoehto.
 - Taiteen harrastamista, ruuanlaittoa tai leipomista, apua kommunikointi- tai yhteydenpitovälineiden käyttämisessä.
- Sopeutetaan ja mukautetaan ympäristöä, toimintaa ja tekemistä vammaiselle henkilölle sopivaksi.

Erityisen osallisuuden tuen toteuttaminen 2/2

- Toteuttaminen
- Minimi, tarvittaessa myönnettävä enemmän
 - Vähintään 10 tuntia kuukaudessa vuonna 2025
 - Vähintään 20 tuntia kuukaudessa vuonna 2026
 - Vähintään 30 tuntia kuukaudessa, vuonna 2027
- Lähtökohtana asiakassuunnitelmaan kirjattu **yksilöllinen** tuen tarve.
- Osallisuuden tukea on myönnettävä niin paljon, että asiakas voi todellisuudessa hyötyä palvelusta.
 - Esimerkiksi asiakas tarvitsee apua kaikissa päivittäisissä toimissa ja lisäksi hänen kommunikaatiokeinonsa ovat vähäiset.
 - Arjen rutiinit ja tahdon selvittäminen vievät enemmän aikaa.

Tuettu päätöksenteko

Tuen tarkoitus ja sisältö

- **Merkittävien, omaa elämää kokevien päätösten tekemiseen**
 - Esimerkiksi oma tai läheisen vakava sairastuminen, elämän suuret taitekohdat (kuten koulun alkaminen, opiskelu- tai työpaikan valinta, suuret muutokset elämässä taikka muutto pois lapsuudenkodista tai toiselle paikkakunnalle)
 - Tuki omaa elämää koskevien päätöksien tekemiseen **itse** (= tukihenkilö ei saa ottaa kantaa tai päättää puolesta, vrt. edunvalvoja)
- Ihmisen oma näkemys tulee huomioida, kun arvioidaan päätöksen merkittävyyttä
- Pienempiin, arkisiin päätöksiin on oikeus saada tukea muiden palveluiden kautta (esim. osana asumisen tukea)

Tuettu päätöksenteko

- **Tuettu päätöksenteko voi sisältää tukea**
 - tiedon hankkimisessa ja asioiden ymmärtämisessä
 - päätös- tai toimintavaihtoehtojen ja niiden vaikutusten arvioimisessa
 - oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa
 - päätösten tekemisessä ja toteuttamisessa
 - muissa vastaavissa toiminnoissa
 - Lisäksi: tunteiden käsittelemisessä ja ilmaisemisessa

Tuetun päätöksenteon toteuttaminen

Toteuttaminen

- Myönnettävään määrään vaikuttaa ennen kaikkea se elämäntilanne, johon tuettua päätöksentekoa haetaan.
 - Hyvä huomioida myös esim. vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien tai tulkin käyttö, jolloin vuorovaikutukselle tarvitaan enemmän aikaa
- Tukihenkilön on ymmärrettävä palvelun tarkoitus, hänen on oltava riippumaton käsiteltävään asiaan nähden ja hänellä on oltava riittävä osaaminen

Asumisen tuki

Taustaa

- Uuden lainsäädännön tarkoitus on lisätä asiakkaan saataville entistä **enemmän vaihtoehtoja asumiseen** ja lisätä **yksilöllisiä asumisen ratkaisuja**. Tämä mahdollistaa vammaisen henkilön itsenäisen elämän.
- YK:n vammaissopimuksen velvoitteet
- Asumisen tuki verrattavissa entisen vammaispalvelulain mukaiseen palveluasumiseen
 - Ylläpitoa lukuun ottamatta asiakkaalle maksutonta

Asumisen tuki

Tuen tarkoitus ja sisältö

- Turvaa vammaisen henkilön tarvitseman avun ja tuen **päivittäisiin toimiin**
 - Henkilökohtaiset toimet, vuorovaikutus, osallisuus, asiointi, kotityöt
- Kyse on **jatkuvasta** tai **pysyväisluontoisesta tuesta** (tarvittaessa eri vuorokaudenaikoina), jota ilman vammaisen henkilö ei pärjäisi
- Tarvittaessa tuki on palvelukokonaisuus, yhdistelmä eri lakien mukaisia palveluja.
- Tavoitteena on **mahdollisimman itsenäinen asuminen**, myös vaativaa ja monialaista apua ja tukea runsaasti ja jatkuvasti tarvitseville vammaisille henkilöille

Asumisen tuen toteuttaminen

Toteuttaminen

- Yksittäiseen asuntoon tai ryhmämuotoiseen asumiseen
- Tarkkaa toteuttamistapaa ei ole laissa määritelty, vaan yksilöllisellä, ensisijaisesti **ihmisen itsensä toivomalla toteuttamistavalla** (asiakassuunnitelma)
 - Esimerkiksi henkilökohtaisen avun, asumisen tuen työntekijöiden, kotipalvelun tai kotihoidon (shl) avulla **tai näitä yhdistellen**
 - Kokonaisuuteen voi kuulua myös omaishoidon tuki, kotisairaanhoido
- Henkilö saa lähtökohtaisesti itse määritellä päiväryhtämsä (= palvelut joustavat)
- Oikeus itsemääräämisoikeuteen, osallisuuteen, yhteisöllisyyteen ja yksityisyyden suojaan tulee toteutua toteuttamistavasta riippumatta

Lapsen asumisen tuki

Taustaa ja tarkoitus:

- Laissa erityishuomiota lasten asumisen palveluihin
 - Asumisen tuen pykälät ja erikseen lapsen asumisesta 19§
- Tarkoitus **turvata lapsen mahdollisuus asua kotona** oman perheensä kanssa – ensisijaisesti kotona.
 - Vrt. YK:n vammaissopimuksen 19 artikla ja sitä koskeva yleiskommentti nro 5 → **vammaisen lapsen oikeus kasvaa perheen kanssa omassa kodissa.**
- Lapsen asumisen tuen järjestäminen kodin ulkopuolella mahdollista **vain, jos kotona asuminen ei ole mahdollista sinne järjestetystä yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta.**

Lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolella

Toteuttaminen:

- Vammaiselle lapselle perheineen on järjestettävä **sellainen asumisen tuki, joka mahdollistaa lapselle hänen ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa nähden tarpeellisen hoidon ja huolenpidon, osallisuuden sekä turvallisen kasvuympäristön.**
- Lapsen ja perheen tarvitsemia **palveluita järjestettävä tarvittaessa vuorokaudenajasta riippumatta, 24/7.**
- Jos lapsen asuminen järjestetään kodin ulkopuolella
 - Huoltajien hakemuksesta
 - Vammaispalvelulain mukaan **aina, kun ei ole lastensuojelun tarvetta**
 - Lapsen oma mielipide huomioitava
 - Tuen järjestämisessä kiinnitettävä erityistä huomiota ihmissuhteiden jatkuvuuteen ja lapsen oikeuteen pitää yhteyttä hänelle läheisiin henkilöihin.
- Maksut asiakasmaksulain mukaan: yläraja max. 500e/kk

Lyhytaikainen huolenpito

Taustaa:

- **Aiempia lyhytaikaisen hoidon ja huolenpidon palveluja yhteen kokoava palvelu**
 - KVL:n perusteella aikaisemmin ollut oikeus tarpeiden mukaiseen yksilölliseen hoitoon ja muuhun huolenpitoon (mm. tilapäishoito, loma-aikojen hoito tai aamu- ja iltapäivätoiminta)
- Täydentää sosiaalihuoltolain, perusopetuslain ja omaishoidon tuesta annetun lain mukaisia palveluita.
 - **Omaishoidon tukena järjestettävät vapaat ovat ensisijaisia lyhytaikaiseen huolenpitoon nähden.**

Oikeus lyhytaikaiseen huolenpitoon

Tarkoitus:

- **Oman perheen tai muun läheisen kanssa asuvalla vammaisella** henkilöllä, joka tarvitsee apua tai tukea päivittäisissä toimissa tai valvontaa turvallisuuden vuoksi – kaiken ikäiset
 - tyypillisesti lapset ja nuoret - vammasta johtuvaan huolenpidon tarve
 - läheisen kanssa asuvalla aikuisella voi myös olla oikeus palveluun
 - oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa siten, että **hänestä huolehtivat läheiset voivat hoitaa omaan elämäänsä liittyvät velvoitteet ja huolehtia omasta hyvinvoinnistaan**
- Mitä sitovampaa on vammaisen henkilön avuntarve, sitä tärkeämpi tämä palvelu on sekä hänelle itselleen että huolenpidosta vastaaville läheisille (mahdollistaa heille esim. unta, parisuhdeaikaa, aikaa muille sisaruksille)
- Lyhytaikaisuus
- **Myös poikkeuksellisissa/äkillisissä tilanteissa**, kuten huolenpidosta vastaavan sairastuessa tai kriisitilanteessa

Lyhytaikaisen huolenpidon toteuttaminen 1/2

Toteuttaminen:

- Toteutettava siten, että **palvelu tukee** vammaisen henkilön **osallisuutta ja itsenäistymistä hänen ikänsä ja kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla**
- **Määrän ja toteuttamistavan valinnassa kiinnitettävä huomio palvelun sisältöön ja huomioitava:**
 - vammaisen henkilön ikä, henkilön avun, tuen ja huolenpidon tarve, perheen kokonaistilanne, elinympäristö, turvallisuus, vammaisen henkilön kielelliset ja kommunikaatioon liittyvät tarpeet, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet
- Toteutus **henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna tai osana muuta palvelua**
- Tarvittavat kuljetukset voi saada (kun täyttää liikkumisen tuen kriteerit) VPL:n mukaisena liikkumisen tukena, josta voi periä kuljetusomavastuun

Lyhytaikaisen huolenpidon toteuttaminen 2/2

Aamu- ja iltapäivätoiminta sekä loma-ajan hoito

- Oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa myös, **jos kunta ei järjestä perusopetuslain perusteella sellaista aamu- tai iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin**
 - Vamman vuoksi ap-/ip-toimintaa tarvitseva oppilas ei automaattisesti saa sitä vammaispalveluna, vaan **ainoastaan silloin, jos perusopetuslain mukainen toiminta ei vastaa hänen tarpeisiinsa**
 - Lyhytaikaisena huolenpitona järjestettävään aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvä ylläpito on säädetty **maksuttomaksi**
 - Lyhytaikaisena huolenpitona järjestetään jatkossakin myös koululaisten loma-ajan hoitoa/toimintaa esim. vanhempien työssäkäynnin aikana
 - Loma-ajan hoidon palvelusta voi jatkossa periä ylläpitomaksun eli käytännössä ateriamaksun.

Liikkumisen tuki

Taustaa

- Palvelua toteutettu ennen nimellä kuljetuspalvelu.
- Liikkumisen tuki on pyritty järjestämään aiempaa joustavammin ja monipuolisemmin erilaisia vaihtoehtoja tarjoamalla.

Oikeus liikkumisen tukeen

Tuen tarkoitus

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada tarvitsemansa kohtuullinen liikkumisen tuki, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Liikkumisen tuen tarpeessa voi olla henkilö, jolla on fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyä toimintarajoite.
- Työ- ja opiskelumatkat (myös valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus), työllistymistä tukeva toiminta, työtoiminta
- Valmennus, erityinen osallisuuden tuki, tuettu päätöksenteko, vaativa moniammatillinen tuki, lyhytaikainen huolenpito
 - Välttämättä tarvitsevansa määrä
- Muun tavanomaisen elämän matkoihin.
 - Vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa.

Liikkumisen tuen toteuttaminen 1/2

Toteuttaminen

- Liikkumisen tuen toteuttamistavoista on oltava käytössä vähintään henkilökohtainen apu sekä kuljetuspalvelu ja siihen tarvittaessa liitettävä saattajan apu tai tuki.
- Lisäksi hyvinvointialue voi antaa vammaisen henkilön käyttöön auton tai muun kulkuneuvon tai voi myöntää auton tai muun kulkuneuvon hankintaan tukea.
- Hyvinvointialue voi vammaisen henkilön hakemuksesta toteuttaa liikkumisen tuen matkabudjetin avulla.
 - Matkamäärän sijasta kilometrimäärä tai kilometri- ja euromäärä
- Hyvinvointialue voi hakemuksesta päättää liikkumisen tuen jaksottamisesta korkeintaan yhden vuoden ajalle.
- Kuljetuspalveluna järjestettävästä liikkumisen tuesta hyvinvointialue voi periä enintään julkisen joukkoliikenneteen maksuja vastaavan maksun.

Liikkumisen tuen toteuttaminen 2/2

- Liikkumisen tuen laajuus
- Työ- ja opiskelumatkojen laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon vammaisen henkilön yhdenvertainen oikeus työntekoon ja opiskeluun sekä vammaisen henkilön yksilöllinen liikkumisen tuen tarve.
- Muut kuin työ ja opiskelumatkat:
 - Oman asuinkunnan alue
 - Oman asuinkunnan ja toiminnallisten lähikuntien välillä
 - Oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävän kunnan välillä
- **Toiminnallinen lähikunta:** lähin mahdollinen kunta, josta palvelu on saatavilla.
- **Oman elämän kannalta merkittävä kunta:** henkilöllä on tarve käydä toistuvasti perhe- tai ystävyysuhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Vammaispalvelulaki muuttui – miten se vaikuttaa elämään ja palveluihin -koulutus

Oliko koulutus hyödyllinen?
Anna meille palautetta!

QR-koodi etäkatsomoiden palautteen antamiseen

Tai vaihtoehtoisesti palautelinkki: <https://link.webpolsurveys.com/S/BDEF9E68D295B151>

Kiitos!

Järjestöasiantuntija Salla Pyykkönen

- Alueellisen vaikuttamisen koordinointi ja kehittäminen
- Tukiliiton vaikuttamistyöryhmien tuki
- Vammaispalveluihin ja tukeen liittyvä neuvonta ja koulutukset
Painopiste: lapsiperheiden vammaispalvelut ja tuki
- Puhelin: 050 5288 392, sähköposti: salla.pyykkonen@tukiliitto.fi

Johtava järjestöasiantuntija Jonna Savolainen

- Yhdistyshallintoon ja yhdistymisprosesseihin liittyvä neuvonta ja tuki
- Jäsenyhdistyksille suunnattujen koulutusten koordinointi
- Yhdistyksille suunnatun viestinnän koordinointi
- Vammaispalveluihin ja tukeen liittyvä neuvonta ja koulutukset
Painopiste: iästä riippumattomat vammaispalvelut
- Puhelin: 040 486 3523, sähköposti: jonna.savolainen@tukiliitto.fi

Sosiaalityön opiskelija, harjoittelija Noora Grundsten

- Noora työskentelee maaliskuun loppuun saakka.
- Vammaispalvelulaki muuttui – miten se vaikuttaa elämään ja palveluihin - koulutukset 8.3. ja 15.3.
- Itseopiskelukurssit vammaispalveluista
- Puhelin: 040 8213 595, sähköposti: noora.grundsten@tukiliitto.fi